

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' ובל מאמינים

289

פרשת מטות

תשע"ט

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

להשלים את יצירת המלאך

"איש כי ידר נדר לה... לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" (א) **כתב הרד"שית חכמה** (שער הקדשה יד כ):

"הנודר לעשות מצוה, הנה באמירתו יבא מלאך אחד, אבל לא תגמר היותו עד שיתקיים גמר המצוה... והנודר ואינו משלים נדרו, נמצא שהמלאך הוא תלוי ועומד, וצער הוא לו עד שיגמר מעשה המצוה ההיא. והרצוה שתפלתו תהיה נשמעת ובקשתו תעשה - ישתדל להשלים נדריו, שנאמר (תהלים נ ד-ט): 'זבח לאלקים תודה ושלם לעליון נדרי; ויקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני'".

דרש רבי יוסף שלום רבה של פזענץ כי דברי הרד"שית חכמה נרמזו בפסוק שלפנינו: "איש כי ידר נדר" - לקיים מצוה, "לא יחל דברו", לפי ש: "ככל היצא מפיו יעשה" - מיד כשהוציא מפיו את הנדר נבא מלאך, ולא תשלים בראתו עד שיקים נדרו.

כעין הדברים האמורים אמר הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג בנוגע למצות עניית אמן, כי יש להזהר לבדוק כל ברכה בפני שומע שיוכל לענות אמן אחריה, משום שבאמירת הברכה נבא מלאך, ולא תשלים יצירתו של המלאך אלא באמירת אמן.

ישועה נצחית - רק באמצעות תפלה

"לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" (א) **בשני מקומות נוספים בתנ"ך, מלבד פסוק זה, מופיעה המלה "חל": "חל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד" (תהלים קל ז); "חל ישראל אל ה' מעתה ועד עולם" (שם קלא א).**

דרש רבי יהושע בוקסבוים הי"ד רבה של גלגטא: צורף שלושה פסוקים אלו רומז ליסוד שהנחיל החוזה מלבי"ן, כי אף שגזרת הצדיק מתקיימת בפרומים אף בלא שיתפלל על כך (ראה תענית כג א), מפל מקום יש מעלה מיחדת בישועה הבאה באמצעות תפלה, בכך שהיא ישועה נצחית, בשונה מישועה המושגת בלא תפלה שאינה אלא זמנית בלבד.

לכן רומזים שלשת הפסוקים שלפנינו: על אף שעל הצדיק נאמר: "לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה", ויש בידו לפעול ישועה בכת דבורו בלבד, בכל זאת: "חל ישראל אל ה'" - אף הוא מעדיף להתפלל על הישועה, שכן רק כך תהיה זו ישועה נצחית שתתקיים: "מעתה ועד עולם".

אור פני יהושע

מפני מה לא סמך משה על תפלתו?

"נקם נקמת בני ישראל מאת המדיינים אחר תאסף אל עמיה... אלה למטה אלה למטה לכל מוטות ישראל" (לא ד-ב)

מפך שפלה התורה את המלים: "אלף למטה", דרשו חכמים (דבר כב ב) כי כנגד כל אלף שיצאו להלחם בפעל, עמדו אלף מישראל והתפללו על הצלחתם. ויש להבין מפני מה תקן זאת משה דוקא במלחמת מדין?

פרש רבי שלמה קלוגר רבה של בראדי:

במדבר (תנחומא פינחס טו) הובא, כי הסבה שאין יושבים בסכה ביום שמיני עצרת, היא משום שביום זה מתחילים לבקש על הגשמים, ואם גשם בו בספה, מתוך שלא נרצה שתתבטל שמחת החג, לא נתפלל על הגשמים בלב שלם. אף כאן יש לומר: בכל המלחמות שהיו עד עתה לא הצרך משה להעמיד אחרים שיחפלו, לפי שסמך על תפלתו, אולם עתה, כיון שידע שמיתתו תלויה בהצלחת מלחמה זו (במדבר כב ב), חשש שמא מחמת כן לא יתפלל על כך בלב שלם, ולפיכך העמיד אחרים שתחיו.

חכמת התורה עמ' קט

רזי אמונים

מרכז אמן בפרשה

יראת שמים תלויה באמן

"כי לא מלאו אחר" (לב יא)

"ארי לא אשלימו בטר דחלת" (כי לא מלאו אחר יראתו) (אנשלוס).

ראשי התבות: "כי לא מלאו אחר" הם בגימטריה אמן, ללמד כי המנועות מעגית אמן משמעותה חסרון ביראת שמים. כפי שהובא במדרש אשרי (דרוש קב): "בא אדם לענות אמן בכל כחו מיד נכנס בו יראת שמים".

י"ד בני אמונים הרב יעקב דב מרמורשטיין

עונות שנעשו באש - מתכפרים באש

"כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר... וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים" (לא כב)

כך היה מפרש רבי ישראל מפולצק, תלמיד המגיד ממזריטש, את נסח בקשתנו במים הנוראים: "באין מליץ ישר מול מגיד פשע":

התקון הנכון לעברות הוא עשית מצוות כנגדן. כדברי המדרש (ויקרא כא ה): "אם עשית חבילות של עברות, עשה כנגדן חבילות של מצוות". ואולם שלוש מדרגות בדבר: העובר עברות בשוגג, ויכל לכפר עליהן אף במצוות הנעשות בלא כוונה ראויה, החוטא במזיד להנאתו, עונותיו אינם מתכפרים אלא במצוות הנעשות בדעת ובכונה נאותה. אף מי שחוטא בפשיעה, במטרה

להכעיס ולמרד בבוראו, אין לו אפשרות לתקן את החטא באמצעות מצוה, ועל כך אנו מתחננים: "באין מליץ ישר מול מגיד פשע..."

על פי זה פרש האמרי יוסף מספינקא את הפסוק שלפנינו: "כל דבר אשר יבא באש" - עברות שנעשו מתוך אש של תאוה, "תעבירו באש וטהר" - תוכלו להעביר את רשומן רק באמצעות מצוות הנעשות בהתלהבות דקדשה. אולם: "וכל אשר לא יבא באש" - עונות שנעשו בלא התלהבות, "תעבירו במים" - תוכלו להעבירן אף במצוות שלא נעשו בהתלהבות.

עבודת ישראל ראש השנה; אמרי יוסף

כך ידמעות תמונת תענית

"כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אף במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים; וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המחנה" (לא כג-ד)

כתב הגדוע ביהודה כי בפסוק זה נרמזו שתי דרכים שבאמצעותן יכול אדם לטהר את גופו, שהנו בבחינת 'כל' לנשמה, מטמאת עונותיו:

"כל דבר אשר יבא באש" - מי שגופו יכול לסבול את אש התעניות והסגופים, "תעבירו באש וטהר". "וכל אשר לא יבא באש" - מי שגופו חלש, "תעבירו במים" - ללכל הפחות יתקרט ויוריד דמעות כמים שיחפרו עונותיו. ומוסיפה התורה: "וכבסתם בגדיכם" - חייב התשובה גדל במידת בראש השנה החל "ביום" הראשון לחדש "השביעי", שבו הצטוונו: "וטהרתם" בתשובה ובמעשים טובים, ובכך נזכה לבא "אל המחנה" כבתחלה.

דרושי הגלגל דרוש א

זוכר את המצוות ומחסר את העברות

"ולא נפקד ממונו איש" (לא מט)

"ולא נפקד" - ולא נחסר" (רש"י).

על פי פרוש רש"י ששרש 'פקד' משמעותו חסרון, פרש רבי שלמה קלוגר מבראדי את הנסח הפותח את תפלת 'זכרונות' במוסיף דראש השנה: "אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם":

לכאורה היה נראה כי משמעות השבח: "אתה זוכר מעשה עולם" זהה למשמעות השבח: "ופוקד כל יצורי קדם"? אולם לדברי רש"י ש'פקד' מתפרש אף כ'חסרון', ניתן לחלק בין השבחים כך: "אתה זוכר מעשה עולם" - זוכר הנך לטובה את כל המצוות שעשינו מאז ומעולם, ולעמדת זאת: "ופוקד" - מחסר, "כל יצורי קדם" - את כל העברות שעשינו קדם יום הפפורים, לאחר ששבנו בתשובה והתודינו עליהן.

חכמת התורה עמ' קצו

כך כותב שר בית זהר הרה"ק רבי צבי הירש מדייטשוב
(פרי קדש הלולים' שער הברכות פ"ד):

**"מאחר שאנו אומרים ברכות השחר
בבית הכנסת על הסדר, בודאי זה הוא טוב
בכדי שיענו אמן כל אחד על ברכת חברו.
וברכה בלא אמן ממש הוא פלג גופא."**

ברכות השחר: בקול בכוונה בחברותא.

בברכה
שלמה
ונאמר
אמן

בהיכלו של מלך (ה)

קביעות מקום בבית הכנסת

הקובע מקום לתפלתו אלמי אברהם בעירו

לאחר שבמאמרים קודמים עסקנו במעלות התפלה הנאמרת בעשרה ובחשיבות סדורה במקום המיוחד לתפלה - בבית הכנסת, נמשיך עתה ונעסוק במעלה נוספת, שאותה שבו חכמינו זכרונם לברכה עד מאד, היא מעלת: "הקובע מקום לתפלתו".

את מעלת קביעות המקום לתפלה למדו חכמים (ברכות ו ב) מהפסוק שנאמר על אברהם אבינו (בראשית יט כו): "וישכנו אברהם ובקור אֵל המקום אשר עמד שם את פני ה'", כלומר: אברהם השכים להתפלל באותו מקום שכבר עמד שם קודם בתפלה. כיון שפך אמונו שם כי הקובע מקום לתפלתו "אלמי אברהם בעירו, ומשמת אומרים לו: אי חסיד אי ענו, מתלמידיו של אברהם אבינו".

בשלקו ערוך (א"ח צד ד) הובא עוד, כי חשיבות קביעות המקום לתפלה נובעת מן שהתפלה נתקנה במקום קרובו התמיד, וכפי שזכרנו בתמיד נעשה במקום קרובו בצפון העירה, קד התפלה צריכה להעשות במקום קרובו, ובכך היא מתקבלת לרצון.

יש לציון כי הראשונים נחלקו בבאור הלכה זו. הבית יוסף (י"ט א) הביא את שיטת רבנו יונה שזרם בבית יש להתפלל במקום קרובו, אף בתוך בית הכנסת אין צורך במקום קרובו, אלא כלו נחשב כמקום אחד. אולם המשנה פסק בשלקו ערוך (א"ח צ טו) כשיטת הרא"ש שאף בתוך בית הכנסת יש להתפלל במקום קרובו.

קביעות המקום מחזקת את הכוונה

בספרי רבותינו מצינו שמונע פהם וכמה מעלות טובות לתפלה הנאמרת במקום קרובו. המאירי (ברכות ו ב) הסביר בפשיטות, שבמקום קרובו קל יותר להתפלל לכוון דעתו. גיורת הרחבה באר הרשב"א (בחדושי לאדנות, ברכות שם) שפיון שהתפלל צריך לכוון דעתו ולעמוד כעומד לפני המלך, באימה וביראה, ככל שהוא מתקרב במקום קרובו כן דעתו נהנה ומכנת יותר. ובאר כי לך אף כוונה פנימית וענו, לפי שכשמתפלל באופן זה מביא את נמיכות קומתו, ומתוך ענוותנותו הוא בא לידי חסידות.

רבנו יונה (ברכות ג ב מה"ד) הוסיף ובאר כי הקובע מקום לתפלתו מראה בכך את אהבתו ויתרוה לתפלה ורצונו להגיעה לפני מלך מלכי המלכים בתכלית ההדר והשלמות, עד כדי כך שאף מהדר לאומרה במקום קרובו כדי לחזק את פניית הלב, ומתוך כך הוא מוסיף למדרגת חסיד וענו.

אין אנו נשענים אלא על אבינו שבשמים

המהרש"א (א"ח ברכות ו ב), באר, שהקובע מקום לתפלתו מראה בכך על אמונתו התמימה בקדושת ברוך שם השנה מצינו כי ישנם מקומות שבהם התפלה מתקבלת במידה, כדגמת דברי הגמרא (ב"ב כה א): "הרועה שהשכים - יזדיר, וישעשיר - יצפיר". ועוד, בהנחה להתפלל במקום קרובו, מגלה דעתו כי אינו תולה את יתבו בסגולות המקום ואינו נשען אלא

קדשה וגוררת קדשה באפן נוסף באר הצ"ח (ברכות ו ב): ככל שמרבה האדם להתפלל במקום קרובו כך הוא מעצים את קדושת אותו המקום, ואין בכל פסע שישוב להתפלל שם חסרי גיד מעלת קדושת המקום ונתגמל שתפלתו תתקבל יותר.

בספרי 'כלי פז' (לרבי שמעון לאידו תלמיד הבית יוסף, ישעיה ג ב) באר פסוק זה: דרך הקדשה להתעצם תמיד כחוצאה מהקביעות, כפתוב (שמות כ ב): "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך", כלומר: כשתקבע מקום לתפלתך, ממילא 'אבא אליך'. וכן משמע מדברי הגמרא (ברכות שם) שהשכינה מקדימה לבא לבית הכנסת, כיון שהוא מקום קרובו לתפלת הרבים. קביעות המקום מסמלת אף מידת ענוה וחסידות, שכפי שלא יקרא אדם למלך בשר ודם להפגש עמו בכל יום במקום שונה, על אחת כמה וכמה אמורים הדברים כלפי הקדוש ברוך הוא.

והרי הדברים מבארים על פי דברי הגדול מחנה אפרים: על הפסוק (בראשית א א): "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען", כי במקום שהיה פעם אחת הושאת השכינה נותר הרשם לעולם, והוא 'בארץ מגורי אביו' - מקום שבו אגר אביו את הקדשה, ביחודים הקדושים שיחד. כי כמו שזמננו גוררת מצוה, כך 'קדשה וגוררת קדשה', ואף התפלה מתקדשת יותר במקום שהתפלל קדם.

ובשפת אמת (ברכות שם) באר, שכפי שהתקבצות הרבים מסייעת לקבלת התפלה, כך גם התקבצות המונים מסייעת לך. וכשמתפלל במקום קרובו, מעטרות לתפלתו התפלות שנאמרו בו בזמנים אחרים, ונתחדו הן עולות ומתקבלות לרצון.

בדרכו המוסרית באר זאת הרב דסלר (מכתב מאלה"ה ח"ג עמ' 129) על פי היסוד שהניח המסלול 'ישרים' (סוף פ"ה) כי "התנועה הטובה למנוע זאת, היא לשפר את עצמו, וכן כתב גם בספר החינוך" (מצוה טו) שבאמצעות מעשים חיצוניים נשמרת בהירות ההשגה בלב.

מעתה, כיון שכל הכרה פנימית שהשיג האדם בלבו עלולה להשטשט עם הזמן, לך העצה הטובה למנוע זאת, היא לשפר את עצמו, וכן כתב גם בספר החינוך (מצוה טו) שבאמצעות מעשים חיצוניים נשמרת בהירות ההשגה בלב. ומעתה, כיון שכל הכרה פנימית שהשיג האדם בלבו עלולה להשטשט עם הזמן, לך העצה הטובה למנוע זאת, היא לשפר את עצמו, וכן כתב גם בספר החינוך (מצוה טו) שבאמצעות מעשים חיצוניים נשמרת בהירות ההשגה בלב.

שערי דמעות לא ננעלו

הקדוש של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין, נפתח מעין דמעותיו והוא פרח בכך חסר מעצורים. "רבנו של עולם", קרא ר' שלמה תוך שהוא מוציא מפיסו את הטפסים, "הנה אני מגיש אליך את הטפסים, כאן, על קברו של עבדך הנאמן, הצדיק הקדוש אשר כה רבים נושעו מברכותיו. אָנָה ה', פעלת יסועות כה רבות במקום זה, אני זו מכאן עד שתפעל יסועה גם בעבורי..."

במשך שעה ארוכה התרפק ר' שלמה על המצבה הקדושה עד אשר יבש מעין דמעותיו. משפטים נטל את הטפסים הפסגים בדמעותיו ופנה להגישם במשרד ההגירה.

הפקידים שכבר הכירוהו מהפעמים הקודמות, נדו לו בראשם ברחמים ובבון, כאמרים: "שבע פעמים נדחת, מה לך מנסה שוב?" אולם נראה היה כי הפעם ר' שלמה היה בטוח יותר מתמיד.

מתוך בטחונו הרב באלקין, הכין ר' שלמה את משפחתו ובני הקהלה לעזיבתו הקרובה, ואף מנה את אחד מיהודי הקהלה שימלא את מקומו בהנהגה.

אתא ובא אביב של שנת תשכ"ו. רוחות מלחמה סוערות החלו לנשב בארץ הקדש. אויבי היהודים נוצעו יחדיו להשמיד להרג ולאפד, והתקשרות תשובות גדולות הקומוניסטיות גיסה לטובתם. היתה זו תקופה קשה בעבור היהודים באותו מדינות. האנטישמיות התפשטה ברחובות, כשהיא מתפשטת במיוחד ביחסם של השלטונות ליהודים.

באחד מאותם ימים, שהפלה רבי שלמה כדרכו במשרדו השכם בבקר, ולפתע נשמעו שוב נקישותיו של הדר. גם הפעם היה בידי מתקב משלטונות ההגירה. ר' שלמה התפלל. בדרך כלל היתה תשובתו של השלטונות מתעבת בין שני לשנה ומחצה, אולם הפעם היא הגיעה בתוך חודש ימים בלבד מהגשתה.

הוא פתח את המכתב בידים רועדות. מבט חטוף שהוירך בתוך המכתב הספיק לו כדי לצאת ארצה מתעלה.

רק לאחר שהתאושש קמעא פנה לעין בו. במכתב נרשם, שחור על גבי לבן, כי על מר סלומון מייזלס ומשפחתו לעזוב את ברית המועצות, ואחר משה חודשים מיום קבלת המכתב.

בצעד נבון החליט ר' שלמה לבצע את הפקדה תוך שעה ימים. הוא ידע כי מלחמה עומדת לפרץ בארץ בכל רגע, וחשש מאד פן יבטל האשור שנתן לו, בעקבות תוצאותיה.

כיון שהתכונן לך מראש, יכול היה לארו את חפציו במהירות. הוא צר עמו את כל הרכוש ודברי הערך שיכול היה לשאת, התעלם מהאזהרות ששגרו לו חבירי בדרך שהפקדה הצפויה להיזר ארץ ישראלי, כפי ששדר בתקשורת הממלכתית, ומהר לחצות את הגבול להונגריה ומשם לוינה.

הקהלה היהודית בויה קבלה את משפחתו של ר' שלמה בהתרשנות. לו לא בכל יום הצליחה משפחה יהודית לעזוב את ברית המועצות, ומשפחתו כי יעדו לארץ ישראל, נסו אף הם להניאו מתכניתו ולהמתין עד שתדענה תוצאות המלחמה. אולם ר' שלמה לא היה מסוגל לעצור לרגע.

הוא הגיע לארץ באחד מהמסוסים האחרונים שהורשו לנחת בה ערב המלחמה. וביום ב' כ"ו באדר, היום שבו פרצה המלחמה, בחר להשתכן דוקא בדירה שסודה בעבורו בשכונת פאג"י הירושלית, אשר שכנה על הגבול הירדני.

ימים ספורים לאחר מכן זכה לחזות בעינו בשחרור ירושלים מתקפה והכחל המערבי, ובהצלחת ישראל מאוהבים נפסים גלויים משם.

מאז ועד סוף ימיו לא חדל ר' שלמה מלהיות לה' שהצילו ברגע הנכון, תוך שהוא מצהיר בבטחון כי אין כל ספק שהתפלה שנאמר על קברות הצדיקים ערב הפעם האחרונה שבה הגיש את מסמכי ההגירה היא זו שעמדה לישועתו.

בארץ הקדש זכה ר' שלמה להאריך ימים ולראות דורות ישרים מברכים מתוך נחת ורחבת דעת.

ה'מפתח החרד' גיליון 505 כסלו תשנ"א

בקר משלג בעירה רומנית דייבה. עם אור ראשון עושה הדרך את דרכו לעבר משרדו של סלומון מייזלס, מנהל המפעל הגדול למשקאות, ובשמו היהודי רבי שלמה מייזלש, החזן הבעל-קורא וראש הקהל בבית מכתר של קהלת 'יהודי דייבה'.

בתוך המשרד, מעבר ללילות הכבדים שהסתירו את הנעשה בתוכו מאימת השלטון, עמד ר' שלמה עטוף בשליו ונעטור בתפילין. הוא נשא את תפלתו הזכה, כפי שנהג מדי יום, משנות ילדותו ועד עתה, בכונה ותרע ומתוך דבקות בלב אדום פוטנציאליים.

כאשר נשמעו נקישותיו של הדר על הדלת, מהר ר' שלמה להסיר את טליתו ותפיליו במהירות הבזק, כפי שתרגל פעמים כה רבות, ונפתח את הדלת.

באותם ימים שלט ברומניה בית ברזל משרד קומוניסטי נקשה ואכזרי אשר מלבד רדיפותו את הדת, אף מנע את 'ציאת אורחיו מעבר לגבולות הארץ בלא אשר מיד. כאשר אלו שהעו לבקש את האשור סמנו אוטומטית 'פוטנציאליים'.

בידי אחר הדר מעטפה חומה מחתמת בשלל תחומות אדמות. מכסרת הבירוקרטיה הקומוניסטית. ר' שלמה עצר את נשימתו במכתה. כן, על המעטפה הוא הזו להתפלל עתה. האם נענית תפלתו?

הוא מהר לטל את המעטפה מידיו של הדר ולהודות לו בחס. ולאחר שהגיר את הדלת פנה לבדק את תננה. אכזה.

גם הפעם, כבשע הפעמים שקדמו לה נדחתה בקשתו לעזוב את ברית המועצות. אם לא די בכך, הרי שבזוהי המכתב הוא הוזהר בתקיפות לבל יוסיף להטריח את משרד ההגירה בבקשות כגון אלו.

היתה זו הפעם השביעית שבה הגיש בקשה שכזו, אולם מבלי להבין מדוע, הפעם כאב לו הסרב במידה. מבחינה גשית לא חסר לו דבר. הוא נהל מפעל מצליח וכלכל את משפחתו הברוכה בכבוד. רב, אולם מבחינה רוחנית לפנה אותו חרדה עצומה. ילדיו כבר בגרו, הוא נסה להעניק להם רוחניות ככל שכל בתוך הסביבה העוינת, אולם הרחוב על שלל פתיוני סורג אליהם.

הדור השני של מרבית בני הקהלה נטש זה מכבר את מסורת אבותיו. חלקם אף נשאו לנכריות, ור' שלמה לא יכול היה לחשב כי גורל דומה צפוי לילדיו הקטנים. עם כל הסכון שהיה בדרך, הוא לא הרפה מנסיונותיו להשיג אשרת ציאה מהארץ העוינת לו ולמשפחתו. הוא תלה תקוות כה רבות בבקשה האחרונה, והנה שוב התנצצו תקוותיו.

מעין דמעותיו נפרץ והוא בכה כילד קטן, כשגיל הבכי שאחזוהו העלו לגנז עינו את שנות ילדותו ובחרותו מאשרות, את המשפחה שהקים לאחר מכן, ואת האסון הנורא שפקד אותו בשנות השואה האומה, כאשר מכל משפחתו הענפה לא נותר זכר מלבדו. לאחר המלחמה הוא חקם את ביתו מחדש, ותוך כדי שהחל לשקם את חיייו מצא עצמו לכוד בצבת הברזל הקומוניסטי מבלי יכלת להחלץ.

עתה יצטרך להמתין שעה חדשים עד שיוכל להגיש בקשה מחדשת, וגם זאת, מתוך סכון עצום לשלומו ולשלום משפחתו, אולם המשרה החשובה שעמדה לגנז עינו לא ננתה לו את האפשרות לסגת.

ר' שלמה הביט בשעונו. השעה כבר היתה מאוחרת. עוד רגע עומדים הפועלים לבא למפעל. הוא מהר לשפך את פניו ולקחוח מעליהן כל זכר לבני ולדמעות. אחר עטה על עצמו את מעיל העור, חבש על ראשו את הקססס, וכן רגע חזר להיות סלומון, מנהל המשרד.

במים הבאים הוא השתדל להדחיק מלבו את הפחד הגדול שחש בנוגע לעתידים של צאצאיו ולתלות בטחונו בה' יתברך, כי לאחר שמבחינת עשה את כל ההשתדלות האפשרית, אין לו אלא להשען עליו ולקוות כי ישמרו מכל צרה וצוקה, גשמת ורוחנית כאחד.

ר' שלמה לא ותר. כחלף ששה חודשים מהר למלא ספסם מחדשים, ובשעה שעשה את הדר האחרון למשרד ההגירה כדי להגישם, החליט לעבר דרך קברות צדיקי הדורות ולעורר רחמים להצלחת דרכו.

הוא הרחיק נדוד עד לעירה סדיגורא, שם על ציינו